

Onderzoek non-bancaire financiering 2021

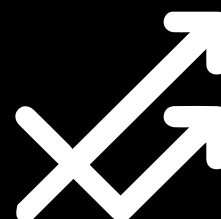
87%

124%

33%

+32%

Inhoud

Samenvatting	1
Kerncijfers	2
Verskillende vormen van non-bancaire financiering	3
Crowdfunding	5
Kredietunies	6
Direct Lending	7
MKB Beurs	8
Vastgoedfinanciering	9
Lease	10
Factoring	11
Private Equity	12
Totaal non-bancaire financiering	13
- Financieringslandschap < € 1 mln. (mkb)	14
- Omvang bancaire verstrekkingen	15
- Verhoudingen non-bancaire en bancaire financieringsmarkt	16
Overige onderzochte zaken	18
Conclusie	20
Over SMF	21
Onderzoeksverantwoording	22
Met dank aan	23

Samenvatting

Totale non-bancaire financiering in Nederland groeit naar € 3,1 mld.

De totale omvang van de non-bancaire financieringsmarkt in Nederland is tussen 2020 en 2021 met ongeveer 32% gegroeid. In 2021 is voor ongeveer € 3,1 mld. financiering verstrekt aan minimaal 42.626 bedrijven. Minimaal 22% van de verstrekte financieringen aan mkb bedrijven was in 2021 verstrekt via non-bancaire financiers. Op factoring en de kredietunies na zijn alle sectoren binnen de non-bancaire financieringsmarkt tussen 2020 en 2021 sterk gegroeid. Daarbij valt voornamelijk de groei van verstrekte financieringen binnen crowdfunding (124%) en vastgoedfinanciering (87%) op.

Het totaal aantal bedrijven dat financiering heeft ontvangen via non-bancaire financiers is in 2021 met 10% gegroeid.

De markt van non-bancaire financiering in Nederland bestaat uit crowdfunding (20%), kredietunies (0,2%), direct lending (8%), MKB Beurs (1%), lease (45%), vastgoedfinanciering (12%) en factoring (14%).

Vooraf financieringen voor het (kleine) mkb

Traditioneel zien we dat vooral kleine financieringen worden verstrekt door non-bancaire financiers. Zij zijn gespecialiseerd in financieringen voor het (kleine) mkb. Dit zien we ook terug in de gemiddelde omvang van de financieringen. Het merendeel van alle non-bancaire financieringen is lager dan € 1 mln, hoewel er wel een duidelijke trend te zien is dat ook steeds grotere financieringen tegenwoordig non-bancair worden afgesloten.

De totale omvang van de verstrekte non-bancaire financieringen < € 1 mln. bedroeg afgelopen jaar € 2,49 mld, een stijging van 27%. In totaal hebben 42.236 bedrijven een financiering van < € 1 mln. ontvangen. Over de volle breedte is de non-bancaire mkb financieringsmarkt gegroeid.

Per categorie komt dit neer op:

- Financieringen < € 50k - 12% stijging naar € 643 mln
- Financieringen € 50k-250k - 30% stijging naar €1.049 mln
- Financieringen € 250k-1 mln - 38% stijging naar € 801 mln
- Financieringen > €1 mln - 55% stijging naar € 641 mln

Snelste groei in financieringen > € 250.000

Opvallende trend is dat non-bancaire financieringen steeds groter worden. De snelst groeiende categorie was afgelopen jaar de financieringen van € 250k - 1 mln. Het aantal verstrekkingen is hier met 55% gestegen. Maar ook het aantal nieuw verstrekte financieringen > 1 mln zijn met 37% hard gestegen.

Gemiddeld default percentage van 1,13%

Iedere financier hanteert een eigen definitie voor het begrip default. Gebaseerd op de eigen definitie ligt het gemiddelde default percentage van de verstrekte financieringen op 1,13%. Het hoogst genoemde default percentage bedraagt 4,7%. Het laagste genoemde default percentage was 0%.

33% vrouwelijke medewerkers

Bij de aan dit onderzoek deelnemende non-bancaire financiers is 67% van de werknemers man en 33% van de werknemers vrouw.

Kerncijfers 2021

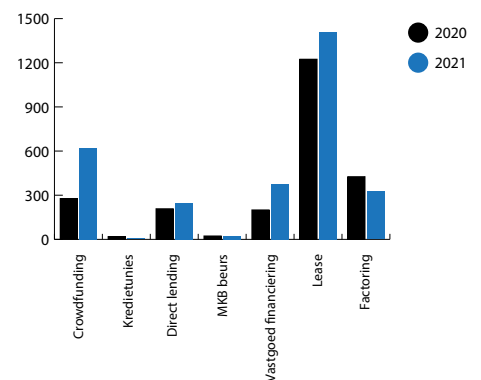
Opvallende cijfers non-bancaire financiering 2021

- Totale non-bancaire financiering stijgt met 32%
- Verstrekte financiering via crowdfunding verdubbeld
- Totaal aantal verstrekkingen gegroeid met 10%
- Totaal aantal verstrekkingen € 250k-1 mln. gegroeid met 55%

Totaal non-bancaire financiering (x € 1 mln.)

Soort vorm	2020 €	2021 €	Groei €	Aandeel
Crowdfunding	277	621	124%	20%
Kredietunies	19,9	6,3	-68%	0,02%
Direct Lending	208,8	246,4	18%	7,9%
MKB Beurs	23,4	24,3	4%	0,8%
Vastgoed financiering	200,8	376,5	87%	12%
Lease	1.224	1.411	15%	45%
Factoring	426	448,6	5%	14,3%
Totaal	2.379,9	3.134	32%	100%

Omvang (x € 1 mln.)

Financieringslandschap < € 1 mln.

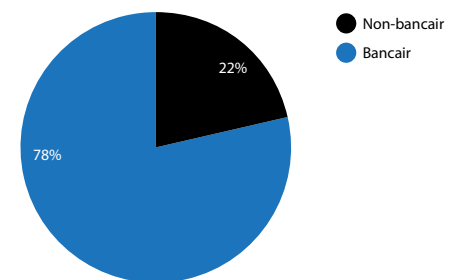
Bancaire verstrekkingen (x € 1 mld.)

2020	2021	% Δ
9,5	8,6	-10%

Non-bancaire verstrekkingen (x € 1 mld.)

2020	2021	% Δ
1,9	2,4	26%

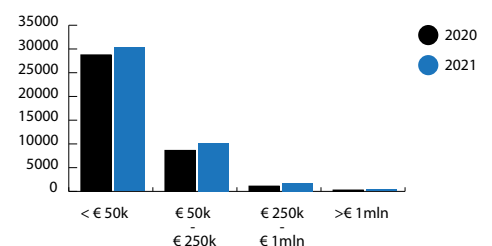
Verdeling financiering bancair/non-bancair

Totaal aantal verstrekte non-bancaire financieringen

Jaar	< € 50k	€ 50-250k	€ 250k-1 mln	> € 1 mln	Totaal
2020	28.757	8.637	1.111	285	38.505
2021	30.308	10.202	1.726	390	42.236
Groei	5%	18%	55%	37%	10%

Verstrekkingen

Verschillende vormen van non-bancaire financiering

Non-bancaire financiering wordt gedefinieerd als financiering die niet door banken verstrekt wordt. Er zijn verschillende vormen van non-bancaire financiering. Ten behoeve van dit onderzoek hebben wij de financiers in twee hoofdgroepen (algemene aanbieders en objectfinanciers) verdeeld met onderliggend zeven specifieke categorieën:

Algemene aanbieders bedrijfsfinancieringen, zonder specifieke koppeling:

Onder algemene aanbieders zijn de financiers opgenomen die hun financieringsaanbod niet op een specifieke investering baseren; de financieringsbeslissing wordt primair gebaseerd op de prestaties van de onderneming.

- **Crowdfunding:** Een grote groep investeerders/beleggers (veel, maar niet uitsluitend particulieren) investeert gezamenlijk in één project of onderneming. Het bijeenbrengen van vraag en aanbod vindt plaats via een online crowdfunding platform. Tijdens dit onderzoek richten wij ons op de crowdfunding van zakelijke leningen oftewel crowdlending.
- **Kredietunies:** Een kredietunie is een coöperatieve kredietvereniging zonder winstoogmerk waarin ondernemers zich per regio of per branche organiseren om elkaar geld te lenen. Het is als non-bancair alternatief voor bankfinanciering ontstaan, wordt door de politiek gedragen en is voornamelijk een fenomeen in Amerika, Canada en Engeland.
- **Direct Lending:** Direct lending is een vorm van ondernemingsfinanciering, waarbij niet bancaire geldverstrekkers rechtstreeks leningen verstrekken aan bedrijven. In praktijk werken soms meerdere geldverstrekkers samen die tezamen geld investeren in een fonds dat als financier optreedt voor ondernemers
- **MKB beurs:** Een platform waarbij beleggers rechtstreeks kunnen investeren in mkb bedrijven. Dat kan in de vorm van (certificaten van) aandelen en obligaties (leningen). De (certificaten van) aandelen en de obligaties zijn verhandelbaar.
- **Microfinanciering:** Oorspronkelijk wordt met de term microfinanciering kleine leningen (tot maximaal enkele honderden euro's) bedoeld die voornamelijk worden toegekend aan kleine ondernemers in ontwikkelingslanden wat hen de gelegenheid biedt te investeren en zodoende zelfstandig inkomen te verwerven. Binnen zakelijke financiering worden financieringen tot € 50.000 als microkrediet aangeduid. In dit segment zijn veel online aanbieders werkzaam.
- **Private Equity:** De term private equity is een verzamelnaam voor verschillende soorten investeerders die rechtstreeks of d.m.v. een investeringsvehikel investeren in ondernemingen, veelal in de vorm van aandelenkapitaal, vaak in combinatie met achtergestelde leningen.
- **Family, Friends, en Fans (FFF):** De inner-circle van een ondernemer kan, met name bij kleine, startende en jonge ondernemingen één van de belangrijkste bronnen van financiering vormen. Family, Friends en Fans kennen de ondernemer. Zij hebben een persoonlijke relatie met de ondernemer en laten hem ook niet zomaar vallen als het even tegenzit. Bij FFF kun je terecht voor raad en hulp, voor ideeën en ook geld. Voor een ondernemer geldt dat 'leven' en 'ondernemen' door elkaar heen lopen, samenvloeien tot één geheel. Daardoor heeft zijn onderneming een grote invloed op hem en zijn privéomgeving. Het gevolg is dat zijn naaste omgeving veelal sterk betrokken is bij zijn ondernemerschap, wat zich kan uiten in financiële betrokkenheid.

- **Ketenfinanciering:** Verzamelnaam van allerlei financieringsafspraken tussen bedrijven onderling in de keten (leverancierskrediet). Ketenfinanciering is “de dichtstbijzijnde financiering” voor een ondernemer. Immers: waar een transactie plaatsvindt (inkoop, verkoop, dienstverlening, etc.) zijn 2 partijen actief.
- **Werknemersparticipatie:** Werknemersparticipatie (WNP) is een instrument waardoor medewerkers van een bedrijf kunnen deelnemen in (certificaten van) de aandelen van hun werkgever. De medewerkers participeren (investeren) in het kapitaal en worden op deze manier mede-eigenaar. Dit leidt tot een versterking van het eigen vermogen van de onderneming. Hierdoor wordt de leencapaciteit van het bedrijf vergroot.

Objectfinanciers (asset based, gebaseerd op en gekoppeld aan specifiek onderpand):

Bij objectfinanciering staat de financiering in directe relatie tot de investering. De financiering en investering zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden en de investeringen worden per object verstrekt. De financieringsbeslissing wordt mede gebaseerd op een beoordeling van het te financieren object. Investeringsbeslissingen die geschikt zijn voor objectfinanciering zijn investeringen in onroerend goed, in bedrijfsmiddelen, voorraad en debiteuren. Specifieke aanbieders c.q. financieringsproducten zijn:

- **Lease:** Leasing kan bestaan uit financial lease of operational lease. Financial lease is juridisch een annuïteitenlening op een object. Operational lease is juridisch een leenovereenkomst, waarbij de gebruiker een kooprecht heeft aan het einde van de huurperiode.
- **Factoring:** Factoring betreft een debiteurenfinanciering. De factormaatschappij verstrekt als financiering een voorschot op de uitstaande vorderingen van een onderneming.
- **Vastgoed:** binnen het aanbod van vastgoedfinanciers ontwikkelen zich verschillende specialismen, zoals van commercieel vastgoed (verhuurhypotheken voor verhuurde woningen, financiering van beleggingspanden) en bedrijfspand eigen gebruik. De financieringsbeoordeling wordt voornamelijk gebaseerd op de cashflowcapaciteit van het onderpand.

Binnen dit onderzoek zijn cijfers verzameld van crowdfunding, kredietunies, direct lending, mkb beurs, microfinanciering¹, vastgoedfinanciering, lease, factoring en private equity organisaties. De overige categorieën zijn vanwege de aard van de financiering niet tot nauwelijks te onderzoeken.

1. Door de beperkte aantal ontvangen reacties binnen de categorie microfinanciering is vanwege privacyredenen gekozen deze data mee te nemen onder direct lending

Crowdfunding

Financiering middels crowdfunding² heeft het afgelopen jaar een erg sterke groei meegemaakt. De totaal verstrekte financiering is tussen 2020 en 2021 ruim verdubbeld. Alle financieringscategorien zijn daarbij erg sterk gegroeid. Met name de categorie verstrekte financiering > € 1 mln. groeide aanzienlijk. De verstrekte financiering > € 1 mln. is tussen 2020 en 2021 gegroeid van € 89 mln in 2020 tot € 313 mln. in 2021.

Verstrekte financiering Crowdfunding (x 1 mln.)

Jaar	< € 50k	€ 50-250k	€ 250k-1 mln	> € 1 mln	Totaal €
2019	20	87	189	12	308
2020	4	45	139	89	277
2021	16,3	88,3	203,4	313	621
Groei 2020 - 2021	308%	96%	46%	252%	124%

Bron: Crowdfunding Cijfers, Crowdfundingmarkt

Ook het aantal verstrekkingen groeide sterk. In totaal hebben in 2021 minstens 2.472 bedrijven financiering ontvangen middels crowdfunding. In 2020 waren dit nog 1.553 partijen. Dit is een groei van 59%. Het totaal aantal verstrekte financieringen zit door deze groei weer op het niveau van 2019. Het aantal verstrekkingen in de categorieën € 250-1 mln. en > € 1 mln. is echter sterk gegroeid ten opzichte van 2019.

Aantal projecten via Crowdfunding

Jaar	< € 50k	€ 50-250k	€ 250k-1 mln	> € 1 mln	Totaal
2019	1.323	885	264	54	2.526
2020	707	576	232	38	1.553
2021	1.124	724	473	151	2.472
Groei 2020 - 2021	59%	26%	104%	297%	59%

Bron: Crowdfunding Cijfers, Crowdfundingmarkt

Obligo

Helaas is er geen data beschikbaar over de obligo standen van de deelnemende crowdfunders.

2. Het gaat hier om enkele zakelijke crowdfunding. Daarnaast zijn NPEX en Nxchange afzonderlijk in dit onderzoek meegenomen.

Kredietunies

De totale verstrekte financiering door de kredietunies bedroeg in 2021 ruim € 6 mln. Dit is een sterke daling ten opzichte van de € 19,9 mln. verstrekte financiering in 2020.

De data van 2020 betreft de financieringsdata van zowel Kredietunie Nederland als de VSK. Kredietunie Nederland is in 2021 opgeheven, enkele aangesloten kredietunies hebben zich daarna aangesloten bij de VSK. Een aantal andere niet. De data van de kredietunies die niet zijn aangesloten bij de VSK zijn derhalve onbekend. De data van 2021 bestaat om deze reden enkel om de data die door VSK is aangeleverd.

Verstrekte financiering Kredietunies (x 1 mln.)

Jaar	< € 50k	€ 50-250k	€ 250k-1 mln	> € 1 mln	Totaal €
2020	2,1	10,1	6,4	1,3	19,9
2021	0,0	5,3	1,0	0,0	6,3
Groei	-99%	-48%	-84%	-100%	-67%

VSK, Kredietunie Nederland

Het totaal aantal verstrekkingen is tussen 2020 en 2021 sterk afgenomen. Ook deze afname heeft te maken met het feit dat Kredietunie Nederland in 2021 is opgeheven. Ook hier bestaat de data uit 2021 enkel uit de verstrekte financiering door kredietunies aangesloten bij de VSK.

Totaal aantal verstrekkingen Kredietunies

Jaar	< € 50k	€ 50-250k	€ 250k-1 mln	> € 1 mln	Totaal
2020	52	173	25	2	252
2021	1	63	7	0	71
Groei	-98%	-64%	-72%	-100%	-72%

Bron: VSK, Kredietunie Nederland

Obligo

Helaas is er niet voldoende data beschikbaar over de obligo standen van de deelnemende kredietunies.

Direct Lending

Om een beeld te krijgen over de omvang van verstrekte financieringen via direct lending, hebben wij data verzameld van de grootste direct lenders binnen Nederland. In werkelijkheid is de verstrekte financiering hoger, aangezien niet van alle direct lenders in Nederland data is ontvangen. De totaal verstrekte financiering via direct lending bedroeg in 2021 ongeveer € 246 mln. Bijna de helft van deze financiering vond plaats in de categorie verstrekte financiering < € 50k.

De verstrekte financiering via direct lending steeg in de categorie €250k- 1 mln. explosief. In 2020 verstrekte deelnemende direct lenders nog ongeveer € 38 mln. aan financieringen met de omvang € 250k- 1 mln. In 2021 groeide dit bedrag naar ruim € 55 mln.

Verstrekte financiering Direct Lending (x 1 mln.)

Jaar	< € 50k	€ 50-250k	€ 250k-1 mln	> € 1 mln	Totaal €
2020	111,4	31,2	37,6	28,5	208,8
2021	119,4	32,7	55	39,3	246,4
Groei	7%	5%	46%	38%	18%

Bron: Qred, Qredits, Swishfund, Pin Voorschot, October, Voordegroei, Yeaz!

Het aantal verstrekkingen via direct lending is tussen 2020 en 2021 ongeveer gelijk gebleven. In totaal ontvingen in 2021 3% minder bedrijven financiering dan in 2020. Bij het aantal verstrekkingen zien we in 2021 ten opzichte van 2020 bij de categorieën €250k-1 mln. en > € 1 mln. een groei van respectievelijke 18% en 13%.

Doordat het totaal aantal verstrekkingen in 2021 minder hard is gestegen dan het bedrag aan verstrekte financiering kan geconcludeerd worden dat het gemiddelde bedrag aan verstrekte financiering per verstrekking is toegenomen.

Totaal aantal verstrekkingen Direct Lending

Jaar	< € 50k	€ 50-250k	€ 250k-1 mln	> € 1 mln	Totaal
2020	10.250	351	77	16	10.694
2021	10.533	344	91	18	10.986
Groei	3%	-2%	18%	13%	3%

Bron: Qred, Qredits, Swishfund, Pin Voorschot, October, Voordegroei, Yeaz!

De totale uitstaande financiering van deelnemende direct lenders bedroeg in 2020 ongeveer € 371 mln. Dit bedrag groeide tussen 2020 en 2021 met ongeveer 13% tot € 418 mln. totaal uitstaande financiering in 2021.

Obligo Direct Lending (x € 1 mln.)

Jaar	Totaal €
2020	370,8
2021	417,8
Groei	13%

Bron: Qred, Qredits, Swishfund, Pin Voorschot, October, Voordegroei

MKB Beurs

In dit onderzoek worden de cijfers van NPEX meegenomen⁴. In 2020 waren de verstrekkingen via mkb Beurs ongeveer € 23 mln. Dit is in 2021 met 4% gegroeid naar ruim € 24 mln. aan verstrekte financiering. Verreweg de meeste financiering vond plaats in de categorieën € 250k-1 mln. en > € 1 mln.

Verstrekte financiering MKB Beurs (x € 1 mln.)

Jaar	< € 50k	€ 50-250k	€ 250k-1 mln	> € 1 mln	Totaal €
2020	0,04	2,1	7	14,3	23,4
2021	0	1,3	7,1	15,9	24,3
Groei	-100%	-38%	1%	11%	4%

Bron: NPEX

Het aantal bedrijven dat in 2021 financiering heeft ontvangen via de beurs is nagenoeg gelijk aan dat van 2020. In 2020 waren dit 11 bedrijven. In 2021 12.

Totaal aantal verstrekkingen via MKB Beurs

Jaar	< € 50k	€ 50-250k	€ 250k-1 mln	> € 1 mln	Totaal
2020	1	2	3	5	11
2021	0	2	4	6	12
Groei	-100%	0%	33%	20%	9%

Bron: NPEX

Het bedrag aan uitstaande financiering steeg tussen 2020 en 2021 met ruim 23%.

Obligo MKB Beurs (x € 1 mln.)

Jaar	Totaal €
2020	106
2021	130,9
Groei	23%

Bron: NPEX

4. Van Nxchange is helaas geen reactie ontvangen

Vastgoedfinanciering

Om een beeld te krijgen over de omvang van verstrekte financieringen via vastgoedfinancieringen, hebben wij data opgevraagd van alle grote mkb vastgoedfinanciers binnen Nederland. In werkelijkheid is de verstrekte financiering hoger, aangezien niet van alle vastgoedfinanciers data is ontvangen.

De totaal verstrekte financiering middels vastgoedfinanciering bedroeg in 2021 ruim € 376,5 mln. Dit is een stijging van 87% ten opzichte van de verstrekte vastgoedfinanciering in 2020. Het overgrote deel van deze groei vond plaats in de categorie € 50-250k en € 250k-1 mln. De verstrekte financiering middels de eerstgenoemde categorie steeg tussen 2020 en 2021 met 45%. De verstrekte financiering met een omvang van € 250k - 1 mln. verdubbelde tussen 2020 en 2021.

Verstrekte financiering Vastgoedfinanciering (x € 1 mln.)

Jaar	< € 50k	€ 50-250k	€ 250k-1 mln	> € 1 mln	Totaal €
2020	1	87,7	92,1	20	200,8
2021	3	126,9	184,1	62,5	376,5
Groei	200%	45%	100%	212%	87%

Bron: Briqwise, Newomij, Mogelijk

Ook het aantal verstrekkingen nam aanzienlijk toe. In totaal ontvingen in 2021 59% meer bedrijven financiering middels vastgoedfinanciering dan in 2020. De meeste bedrijven ontvingen een financiering van de omvang € 50-250k.

Totaal aantal verstrekkingen Vastgoedfinanciering

Jaar	< € 50k	€ 50-250k	€ 250k-1 mln	> € 1 mln	Totaal
2020	42	655	219	14	930
2021	84	931	425	39	1.479
Groei	100%	42%	94%	179%	59%

Bron: Briqwise, Newomij, Mogelijk

De aan dit onderzoek deelnemende vastgoedfinanciers hadden in 2021 een bedrag van ongeveer € 602 mln. uitstaan bij financieringsnemers.

Obligo Direct Lending (x € 1 mln.)

Jaar	Totaal €
2020	375,1
2021	602,6
Groei	61%

Bron: Briqwise, Newomij, Mogelijk

Lease

Onder lease hebben we in dit onderzoek alleen non-bancaire financiers die leasing aan het mkb aanbieden meegenomen. Deze data is verzameld door de Nederlandse Vereniging van Leasemaatschappijen (NVL). Aanbieders van bancaire en vendor lease zijn hierin niet meegenomen.

De verstrekte financiering via non-bancaire lease is in 2021 met 15% gestegen ten opzichte van 2020. Door deze groei is de totaal verstrekte financiering middels lease weer terug op het niveau van 2019.

De categorie €250k-1 mln. groeide tussen 2020 en 2021 hard. Deze categorie steeg tussen 2020 en 2021 met 54%. Ook de totale verstrekte financiering met een omvang van € 50-250k groeide tussen 2020 en 2021 stevig.

Verstrekte financiering Lease (x € 1 mln.)

Jaar	< € 50k	€ 50-250k	€ 250k-1 mln	> € 1 mln	Totaal €
2019	255	901	246	0	1.402
2020	400	540	106	178	1.224
2021	423	659	163	166	1.411
Groei 2020 - 2021	6%	22%	54%	-7%	15%

Bron: NVL

Het aantal verstrekte financieringen van de omvang €250k-1 mln. verdubbelde tussen 2020 en 2021. Ook het aantal bedrijven dat financiering heeft ontvangen tussen de €50-250k nam sterk toe. Het aantal verstrekkingen groter dan € 1 mln. zag daarentegen een kleine daling in 2021. In totaal hebben in 2021 76 bedrijven een financiering ontvangen die groter was dan € 1 mln. Dit waren in 2020 nog 81 bedrijven.

Totaal aantal verstrekkingen Lease

Jaar	< € 50k	€ 50-250k	€ 250k-1 mln	> € 1 mln	Totaal
2019	11.161	7.906	433	98	19.598
2020	15.548	6.027	213	81	21.869
2021	16.302	7.357	437	76	24.172
Groei 2020 - 2021	5%	22%	105%	-6%	11%

Bron: NVL

Obligo

Helaas is er geen data beschikbaar over de obligo standen van de deelnemende lease financiers.

Factoring

Onder factoring verstaan we in dit onderzoek alleen non-bancaire financiers die factoring aanbieden. De factoring aanbieders die onderdeel zijn van banken zijn niet meegenomen⁵ in dit onderzoek, mede omdat deze organisaties weinig tot geen financieringen aan het kleine mkb aanbieden. Ook bij factoring is de werkelijk verstrekte non-bancaire financiering nog een stuk hoger. Er zijn zeer veel aanbieders actief in de markt en het is lastig om betrouwbare aanvullende data te verzamelen.

In 2021 bedroeg de totaal verstrekte financiering door middel van factoring € 448,6 mln. Dit is een stijging van 5% ten opzichte van de verstrekte financiering van € 426 mln. in 2020. De totale verstrekte financiering > € 1 mln. bedroeg in 2020 ongeveer € 83,3 mln. In 2021 daalde de verstrekte financiering in deze categorie met 61% tot ongeveer € 44 mln. De totale verstrekking in de categorie € 50-250k groeide tussen 2020 en 2021 met 44%.

Verstrekte financiering Factoring (x € 1 mln.)

Jaar	< € 50k	€ 50-250k	€ 250k-1 mln	> € 1 mln	Totaal €
2020	58,4	94,3	190	83,3	426
2021	81,3	136,1	187,1	44,1	448,6
Groei	39%	44%	-2%	-47%	5%

Bron: Freelance factoring, Svea Financial Services, NL Credit Services

Het aantal bedrijven dat financiering heeft ontvangen via factoring is tussen 2020 en 2021 nagenoeg hetzelfde gebleven. Verreweg de meeste verstrekkingen vonden plaats in de categorie < €50k. Dit is ook de enige categorie die tussen 2020 en 2021 gegroeid is. De verstrekkingen in de overige financierings categorieën zijn tussen 2020 en 2021 gedaald.

Totaal aantal verstrekkingen Factoring

Jaar	< € 50k	€ 50-250k	€ 250k-1 mln	> € 1 mln	Totaal
2020	2.157	853	342	129	3.481
2021	2.264	781	289	100	3.434
Groei	5%	-8%	-15%	-22%	-1%

Bron: Freelance factoring, Svea Financial Services, NL Credit Services

Obligo factoring

Helaas is er geen data beschikbaar over de obligo standen van de deelnemende factoraars.

Private Equity

In dit onderzoek is alleen private equity financiering aan het mkb meegenomen⁶. De data is verzameld door de Nederlandse Vereniging Participatiemaatschappijen (NVP). Het betreft hier een combinatie van groeikapitaal en buy-outs.

Een investering tot € 5 mln. eigen vermogen wordt door de NVP als mkb financiering beschouwd. Een investering tussen de € 5-10 mln. betreft volgens de NVP in de meeste gevallen een mkb financiering, maar niet altijd. Private equity financiering boven de € 10 mln. betreft bijna nooit mkb financiering en is derhalve niet meegenomen in de tabellen.

De financiering middels private equity betreft het financieren van eigen vermogen, de rest de financieringsvormen in dit onderzoek betreffen schuldfinanciering. Omdat financiering middels private equity sterk afwijkt van de andere financieringsvormen is besloten deze niet mee te nemen in de totale non-bancaire financiering cijfers.

De totaal verstrekte financiering middels private equity bedroeg in 2021 ongeveer € 609 mln. Dit is een toename van 37% ten opzichte van 2020. De verstrekte financiering met een omvang van < € 1 mln. zag daarbij de sterkte toename. De totaal verstrekte financiering binnen deze categorie groeide tussen 2020 en 2021 met 48%.

Verstreckte financiering Private Equity (x € 1 mln.)

Jaar	< € 1 mln.	€ 1-5 mln.	€ 5-10 mln.	Totaal €
2020	18,6	169,2	256	443,7
2021	27,4	217,2	365,1	609,7
Groei	48%	28%	43%	37%

Bron: NVP

Ook het aantal bedrijven dat financiering middels private equity heeft ontvangen is in 2021 sterk gegroeid ten opzichte van 2020. Het totaal aantal verstrekkingen is met 35% toegenomen. Ook hier was de groei bij de categorie < € 1 mln. het groots. In 2021 ontvingen 50% meer bedrijven een financiering middels private equity met de omvang < € 1 mln. als in 2020.

Totaal aantal verstrekkingen Private Equity

Jaar	< € 1 mln.	€ 1-5 mln.	€ 5-10 mln.	Totaal
2020	42	53	35	130
2021	63	66	47	176
Groei	50%	25%	34%	35%

Bron: NVP

6. Venture capital valt volgens de NVP qua definitie wel onder het mkb maar heeft een dusdanig andere dynamiek dat ze niet passen in het beeld dat we hebben van mkb

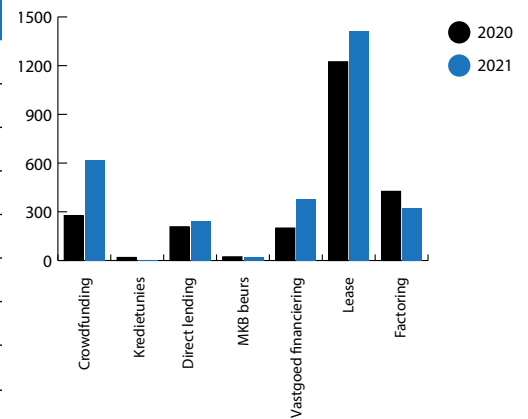
Totaal non-bancaire financiering

De totale omvang van non-bancaire financiering is in 2021 met ongeveer 32% gegroeid ten opzichte van 2020. Bijna alle vormen van non-bancaire financiering verstrekten in 2021 meer financiering dan in 2020. Alleen de aan dit onderzoek deelnemende kredietunies verstrekten in 2021 minder financiering dan in 2020. Lease, crowdfunding en vastgoedfinanciering waren in 2021 samen verantwoordelijk voor ongeveer 77% van de totale non-bancaire financieringmarkt. Kredietunies, factoring, direct lending, mkb beurs verstrekten gezamenlijk de overige 23%.

Totaal non-bancaire financiering (x € 1 mln.)

Soort vorm	2020 €	2021 €	Groei €	Aandeel
Crowdfunding	277	621	124%	20%
Kredietunies	19,9	6,3	-68%	0,02%
Direct Lending	208,8	246,4	18%	7,9%
MKB Beurs	23,4	24,3	4%	0,8%
Vastgoed financiering	200,8	376,5	87%	12%
Lease	1.224	1.411	15%	45%
Factoring	426	448,6	5%	14,3%
Totaal	2.379,9	3.134	32%	100%

Omvang (x € 1 mln.)

Bron: Svea, NL Credit Services, Voordegroei, October, Caple, Swishfund, VSK, NVL, Qredits, Npex, Mogelijk, Newomij, Briqwise, Freelance Factoring, Qred, Pin Voorschot, Yeaz!

Het totaal aantal verstrekte financieringen is tussen 2020 en 2021 met ongeveer 10% gestegen. In totaal zijn er in 2021 42.626 financieringen verstrekt. Het aantal bedrijven dat een financiering tussen de € 250k-1 mln. heeft ontvangen is in 2021 met 55% toegenomen. Ook de categorie € 50-250k groeide in 2021 sterk. In 2021 ontvingen 18% meer bedrijven een financiering van € 50-250k dan in 2020.

Totaal aantal verstrekte non-bancaire financieringen

Jaar	< € 50k	€ 50-250k	€ 250k-1 mln	> € 1 mln	Totaal
2020	28.757	8.637	1.111	285	38.505
2021	30.308	10.202	1.726	390	42.236
Groei	5%	18%	55%	37%	10%

Bron: Svea, NL Credit Services, Voordegroei, October, Caple, Swishfund, VSK, NVL, Qredits, Npex, Mogelijk, Newomij, Briqwise, Freelance Factoring, Qred, Pin Voorschot, Yeaz!

Financieringslandschap < € 1 miljoen (mkb)

Uit dit onderzoek is gebleken dat in 2021 ongeveer € 3,1 mld. aan het mkb is verstrekt via non-bancaire financieringen. Van deze € 3,1 mld. bestond ongeveer € 641 mln. uit verstrekte financiering > € 1 mln. De overige € 2,5 mld. bestond uit financiering < € 1 mln. De markt van financiering < € 1 mln. is tussen 2020 en 2021 met ruim 27% gegroeid.

De gehele non-bancaire financieringsmarkt is in 2021 met ongeveer 32% gegroeid. Met name de categorie € 50-250k en de categorie € 250k-1mln. groeide tussen 2020 en 2021 hard. De financieringscategorie €50-250k groeide tussen 2020 en 2021 met 30%. De categorie €250k-1mln. groeide tussen 2020 en 2021 met 38%. Binnen deze categoriën is in 2021 ongeveer € 223 mln. meer financiering verstrekt dan in 2020.

Financieringslandschap 2020-2021 (x € 1 mln.)

Jaar	< € 50k	€ 50-250k	€ 250k-1 mln	> € 1 mln	Totaal €
2020	577	810,4	578,1	414,4	2.379,9
2021	643	1.049,6	800,6	640,8	3.134
Groei	12%	30%	38%	55%	32%

Bron: Svea, NL Credit Services, Voordegroei, October, Caple, Swishfund, VSK, NVL, Qredits, Npex, Mogelijk, Newomij, Briqwise, Freelance Factoring, Qred, Pin Voorschot, Yeaz!

Het aantal bedrijven dat een totale financiering van < € 1 mln. hebben ontvangen bedroeg in 2021 42.236. In 2019 waren dit 37.433. Verreweg de meeste verstrekkingen hebben plaatsgevonden in de categorie < € 50k. Echter groeide de categorieën €50-250k en €250k-1 mln. tussen 2020 en 2021 hard. In totaal hebben in 2021 ten opzichte van 2020 18% meer bedrijven een financiering ontvangen tussen de €50-250k en 55% meer bedrijven een financiering van €250-1 mln.

Totaal aantal verstrekte non-bancaire financieringen

Jaar	< € 50k	€ 50-250k	€ 250k-1 mln	> € 1 mln	Totaal
2020	28.757	8.637	1.111	285	38.790
2021	30.308	10.202	1.726	390	42.626
Groei	5%	18%	55%	37%	10%

Omvang bancaire verstrekkingen

De omvang van mkb financiering door banken is bepaald aan de hand van de data van de DNB⁷. Deze data omvat de omvang van de financieringen in de volgende categorieën < € 0,25 mln., € 0,25- 1 mln. en > € 1 mln.

Totaal nieuwe verstrekkingen (x € 1 mln.)

Financieringsomvang	2019	2020	2021	Groei 2020 - 2021
< € 0,25 mln	6.270	6.998	5.449	-22%
€ 0,25 - €1 mln	10.791	11.133	10.074	-10%
€ > €1 mln	105.870	101.271	129.471	28%
Totaal	122.931	119.402	144.994	21%

Bron: DNB Deposito's en leningen van MFI's aan niet-financiële bedrijven, volumes, gecorrigeerd voor breuken

Heronderhandelingen

In de bancaire data zijn echter ook heronderhandelingen meegenomen. Onder heronderhandelingen vallen alle nieuwe contracten die niet bestaan uit nieuw geld, maar uit vernieuwd geld. Bij een heronderhandeling komen bank en cliënt nieuwe contractvoorwaarden overeen - zoals de rente - voor bestaande leningen.

Om een goed overzicht te krijgen van het werkelijk aantal nieuwe verstrekte financieringen door banken hebben we er voor gekozen om alleen te kijken naar de nieuwe verstrekkingen verminderd met de heronderhandelingen van bestaande contracten. De totale verstrekkingen zijn in 2021 sterk toegenomen. In totaal groeide het bedrag van nieuwe verstrekkingen minus heronderhandelingen met 56%. Deze groei is vrijwel volledig te danken aan de groei in de financieringsomvang > € 1 mln.

Totaal nieuwe verstrekkingen minus heronderhandelingen (x € 1 mln.)

Financieringsomvang	2019	2020	2021	Groei
< € 0,25 mln	2.549	3.276	2.435	-26%
€ 0,25 - €1 mln	5.591	6.249	6.180	-1%
€ > €1 mln	60.415	63.087	104.844	66%
Totaal	68.555	72.612	113.459	56%

Bron: DNB Deposito's en leningen van MFI's aan niet-financiële bedrijven, volumes, gecorrigeerd voor breuken

Verhoudingen non-bancaire en bancaire financieringsmarkt

In totaal is aan ondernemers in 2020 ruim € 4,6 mld. aan financiering verstrekt, wanneer gekeken wordt naar kleine financieringen met een omvang van < € 250k. In 2021 is dit bedrag met 11,49% gekrompen naar € 4,1 mld. verstrekte financiering.

Van deze € 4,1 mld. aan verstrekte financiering bestond 41% uit non-bancaire financiering en 59% uit bancaire financiering.

Bij grotere financieringsrondes (€ 250k-1 mln.) bedroeg het totaal aan verstrekte financiering in 2021 € 6,9 mld. Een groei van 2,25% ten opzichte van de € 6,8 mld. verstrekte financiering in 2020. 11,5% van deze financiering bestond uit non-bancaire financiering. De overige 88,5% uit bancaire financiering.

Bancaire en non-bancaire financieringslandschap 2020 (x € 1 mln.)

Financieringsvorm	< € 250k	€ 250k-1 mln.	Totaal
Bancair minus heronderhandeling	3.276	6.249	9.525
Non-bancair	1.387	578	1.965
Totaal	4.663	6.827	11.490

Bron: DNB Deposito's en leningen van MFI's aan niet-financiële bedrijven, volumes, gecorrigeerd voor breuken

Bancaire en non-bancaire financieringslandschap 2021 (x € 1 mln.)

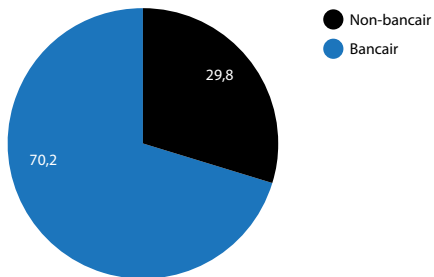
Financieringsvorm	< € 250k	€ 250k-1 mln.	Totaal
Bancair	2.435	6.180	8.615
Non-bancair	1.693	801	2.493
Totaal	4.127,5	6.980,6	11.108,1

Bron: DNB Deposito's en leningen van MFI's aan niet-financiële bedrijven, volumes, gecorrigeerd voor breuken

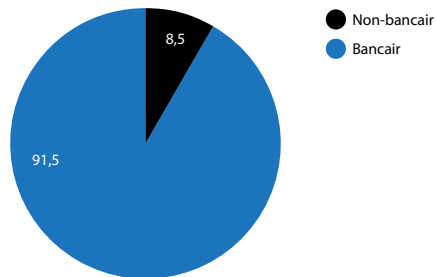
Verhoudingen non-bancaire en bancaire financieringsmarkt

Financieringslandschap 2020

financiering < € 250k

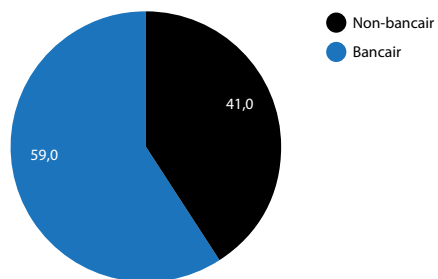

financiering € 250k-1 mln.

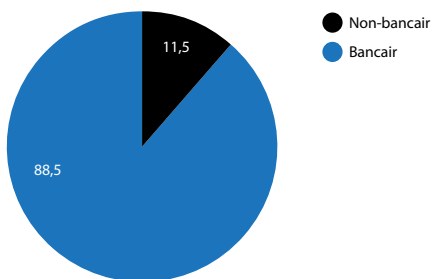

Financieringslandschap 2021

financiering < € 250k

financiering € 250k-1 mln.

Overige onderzochte zaken

Binnen dit onderzoek zijn naast de totale non-bancaire financiering ook andere onderwerpen onderzocht:

- Default percentage financiering
- Gemiddeld rentepercentage portefeuille
- Man/vrouw verhouding financiers
- Leeftijdsverhouding financiers

Default percentage financiering

Binnen dit onderzoek zijn de deelnemende partijen gevraagd naar het percentage financieringen dat niet terugbetaalt kan worden door de financieringsnemer. Omdat de partijen binnen de non-bancaire financieringsmarkt verschillende definities hanteren voor het begrip default financiering is aan de non-bancaire financiers gevraagd welke definities zij zelf hanteren:

De volgende antwoorden zijn ontvangen:

- Indien een gefinancierde factuur langer dan 90 dagen over de afgesproken betaaltermijn staat
- Een niet verhaalbare gekochte vordering
- Als het de default binnen de portefeuille betreft, dan praten wij over gerealiseerde verliezen als percentage van het factoring volume exclusief BTW. Wij nemen hier ook de kredietverzekerde uitbetalingen op faillissementen in mee.
- Niet kunnen voldoen aan rente en aflossingsverplichtingen
- Een financiering met een betalingsachterstand van 120 dagen of wanneer juridische procedure is gestart.
- Standaard bancaire normen behoudens niet nakomen van convenanten
- Een lening die meer dan X dagen in achterstand is. De default wordt berekend als een percentage van het bedrag in achterstand op de verwachte aflossing.
- Default: geheel of gedeeltelijk blijvend oninbaar gebleken lening. Default Percentage: Obligo totaal aantal verstrekte leningen delen op de werkelijke afboekingen
- Kredietprovisies vs. uitstaand
- Wij hanteren een voorzieningenbeleid. Na 360 dagen is een post 100% voorzien. Na 90 dagen 65% en na 180 dagen 80%. Ongeacht welke bucket een post zit kan deze default worden genomen afhankelijk van de omstandigheden. Bijv. WSNP wordt direct default genomen. De berekening is dan: uitstaande restant hoofdsom/-eventuele uitwinning/-garanties= netto default.
- Geheel niet nakomen van verplichting
- Uitstaande rente & aflossing na 3 maanden
- Betalingsachterstand van meer dan 90 dagen
- Wanneer een klant meer dan 60 dagen laat is na factuurdatum
- Bedrijf is niet in staat om maandtermijnen te betalen binnen 90 dagen.

Bron: Svea, NL Credit Services, Voordegroei, October, Caple, Swishfund, VSK, NVL, Qredits, Npex, Mogelijk, Newomij, Briqwise

Gebaseerd op eigen gegeven definitie van default financiering ligt het percentage financieringen dat default bij de verschillende financiers tussen de 0% en 4,70%. Het gemiddelde percentage default financieringen volgens de eigen gegeven definitie bedraagt 1,13%.

Daarnaast is binnen dit onderzoek gevraagd naar het default percentage van de portefeuille van de deelnemende financiers “gebaseerd op de bancaire definitie van 90 dagen”. Helaas was het voor verschillende partijen niet mogelijk deze data aan te leveren. Slechts een aantal deelnemers kon dit.

In het kader van de informatiegevoeligheid van deze data en de mogelijkheid het antwoord op deze vraag te herleiden naar individuele financiers heeft Stichting MKB Financiering besloten het antwoord op deze vraag niet te publiceren.

Gemiddeld default % op basis van eigen definitie

Default %	
Hoogste	4,7
Laagste	0
Gemiddeld	1,13

Bron: Svea, NL Credit Services, Voordegroei, October, Caple, Swishfund, VSK, NVL, Qredits, Npex, Mogelijk, Newomij, Briqwise

Gemiddeld rentepercentage portefeuille

Binnen het onderzoek non-bancaire financiering 2021 is ook informatie verzameld over het gemiddelde gehanteerde rentepercentage van de financiers. De gehanteerde rentepercentages binnen de non-bancaire financieringsmarkt lagen in 2021 tussen de 5,24% en 8,62%. Het gemiddelde rentepercentage bedroeg in 2021 6,91%. Omwille van de privacy van de individuele financiers is gekozen niet de rentepercentages per sector te vermelden.

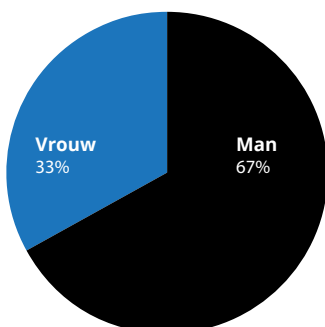
De deelnemende factoraars konden geen inzicht geven in de hun rentepercentages. Dit doordat een factorloon uit meerdere componenten bestaat.

Rentepercentages %	2020	2021
Hoogste	8,4	8,62
Laagste	5,36	5,24
Gemiddeld	6,94	6,99

Bron: Voordegroei, October, Caple, Swishfund, VSK, Qredits, Npex, Mogelijk, Newomij, Briqwise

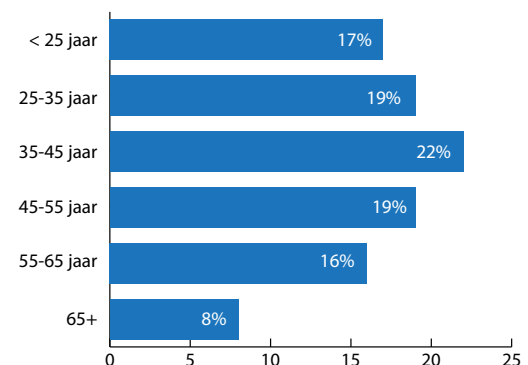
Man/vrouw verhouding financiers

Gemiddeld werken er ongeveer 67% mannen en 33% vrouwen bij de aan dit onderzoek deelnemende non-bancaire financiers.

Bron: FreelanceFactoring, Voordegroei, Caple, NVL Lease, Mogelijk, Svea, October, Pin Voorschot, Swishfund, VSK, Qredits, Npex, Newomij, Qeld, Briqwise

Leeftijdverhouding financiers %

Bron: FreelanceFactoring, Voordegroei, Caple, NVL Lease, Mogelijk, Svea, October, Pin Voorschot, Swishfund, VSK, Qredits, Npex, Newomij, Qeld, Briqwise

Conclusie

In 2021 is in totaal € 3,1 mld. financiering verstrekt via de non-bancaire financieringsmarkt. De totale non-bancaire financieringsmarkt groeide tussen 2020 en 2021 met 32%. De markt voor verstrekte financiering < € 1 mln. is in 2021 met 27% gegroeid ten opzichte van 2020.

Van de € 3,1 mld. aan verstrekte financiering zijn minimaal 42.626 financieringen verstrekt aan bedrijven. Het overgrote gedeelte van deze verstrekte financieringen vond plaats in de categorie < € 50k. Minimaal 30.308 bedrijven hebben een financiering ontvangen van < € 50k. Het aantal bedrijven dat in 2021 een financiering heeft ontvangen van de omvang € 250k- 1 mln. groeide met 55% het hardst.

Ook het bedrijven dat een financiering van de omvang €50-250k heeft ontvangen groeide tussen 2020 en 2021 fors. In deze categorie vond een stijging plaats van 18%. Dit is ook terug te zien aan de totaal verstrekte financiering binnen deze categorie. In 2021 steeg de totale verstrekking in de categorie € 50-250k met ruim 38% tot een bedrag van € 1 mld.

Hoewel 71% van het aantal verstrekkingen aan bedrijven binnen < € 50k plaatsvond is deze financieringsmarkt niet het grootst. Het grootste gedeelte van de in 2021 totaal verstrekte financiering van € 3,1 mld. werd verstrekt middels financieringen met de omvang € 50-250k. In 2021 bedroeg het bedrag aan financieringen in deze categorie € 961 mln.

Uit dit onderzoek is tevens gebleken dat er binnen de non-bancaire financieringsmarkt verschillende definities worden gehanteerd voor het begrip default financiering waardoor het lastig is om een eenduidig inzicht te geven over het percentage financieringen met de status default. Het gemiddelde percentage default financieringen volgens de eigen definitie lag in 2021 op 1,13%. Daarnaast kwam naar voren dat het gemiddelde rentepercentage op de op de portefeuille in 2021 6,99% bedroeg ten opzichte van de 6,94% uit 2020.

Binnen dit onderzoek is ook gekeken naar de diversiteit binnen de organisatie van de deelnemende non-bancaire financiers. Bij de deelnemende financiers zijn ongeveer 33% vrouwen en 67% mannen werkzaam.

Over SMF

Stichting MKB Financiering is opgericht door een voorhoede van vertegenwoordigers uit de markt met alsdoel de toegang tot alternatieve (non-bancaire) financieringsmogelijkheden voor ondernemers te verbeteren.

Het belang van de ondernemer op zoek naar verantwoorde en passende financiering staat voorop. Hiervoor is in samenwerking met ondernemersnetwerken, overheid, toezichthouders en adviseurs de Gedragscode MKB Financiering opgesteld waarmee voorlopers in de sector op basis van zelfregulering zorgen voor passende en transparante financiering.

Non-bancaire financiers die voldoen aan de eisen van de Gedragscode MKB Financiering worden geaudit en kunnen het de Keurmerk Erkend MKB Financier ontvangen. In 2022 wordt een aangescherpte gedragscode gepubliceerd waarbij nog meer transparantie richting ondernemers wordt geboden.

Ronald Kleverlaan (voorzitter SMF): "Dit onderzoek toont aan dat er een verschuiving plaatsvindt binnen de mkb financieringsmarkt. Jaarlijks vinden al 10.000-en ondernemers de weg naar de nieuwe aanbieders van financiering en wordt er al meer dan €3 miljard aan financieringen verstrekt. De mogelijkheden zijn echter nog niet bij alle ondernemers bekend of zij kunnen de weg nog niet vinden. Ons doel is dan ook om de komende jaren de potentie van non-bancaire financiering bij een grotere groep ondernemers onder de aandacht te brengen."

Onderzoeksverantwoording

De gebruikte data is afkomstig van brancheorganisaties en onderzoeksbureaus die een zo nauwkeurig mogelijke inschatting hebben gegeven over de omvang van een bepaalde financieringsvorm. Bij deze brancheorganisaties en onderzoeksbureaus is waar mogelijk de data van de afgelopen drie jaar weergegeven. Voor de financieringsvormen waarbij deze overzichten ontbreken, hebben wij zelf data verzameld. Dit geldt voor de financieringsvormen vastgoedfinanciering, direct lending en factoring. Ruim 100 (waaronder de grootste) direct lenders en non-bancaire factoraars zijn per e-mail benaderd om data aan te leveren. Bij deze vormen was de response helaas laag waardoor de omvang in werkelijk naar verwachting veel groter is dan wat wij hebben kunnen meten. Omdat deelname aan dit onderzoek plaatsvindt op vrijwillige basis is Stichting MKB Financiering bij deze vormen afhankelijk van de reacties vanuit de markt.

Data 2020 en 2021

De opgevraagde data betreft de verstrekte financiering in 2020 en 2021. Ook heeft Stichting MKB Financiering gedetailleerde aanvullende informatie opgevraagd over het aantal verstrekkingen per financieringsomvang < € 50K, € 50-250K, € 250K – 1 mln. en > € 1 mln. Deze data is opgevraagd en ontvangen in de periode van maart t/m april. In dit rapport is gekozen voor het afronden van cijfers. Hierdoor kunnen verschillen tussen de totalen bedragen en individuele categorieën ontstaan.

De afgelopen vier jaar heeft Stichting mkb Financiering al eerder onderzoek gepubliceerd over de cijfers van 2017 t/m 2020. Er zitten echter verschillen tussen de cijfers van 2020 die Stichting mkb Financiering vorig jaar heeft gepubliceerd en de 2021 cijfers uit dit rapport. Dit komt door het feit dat Stichting MKB Financiering bij de vormen vastgoedfinanciering, direct lending en factoring afhankelijk is van de response vanuit de markt. Hierdoor ontvangt Stichting MKB Financiering naast terugkerende partijen, jaarlijks ook data van nieuwe partijen. Dit heeft tot gevolg dat het 1 op 1 vergelijken van data tussen de verschillende jaren lastig is.

Met dank aan

www.stichtingmkbfinanciering.nl